

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 378.147=512.161=111

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-1-04>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (НА ПРИКЛАДІ ТУРЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ)

Гребінь-Крушельницька Н. Ю.*кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри тюркології**Київський національний університет імені Тараса Шевченка**вул. Володимирська, 60, Київ, Україна**orcid.org/0000-0002-3478-6975**nadiia.hk05@gmail.com***Нідзолік О. О.***студентка III курсу**Навчально-науковий інститут філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка**бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна**orcid.org/0009-0006-9225-1924**ksuhanidzolik@gmail.com*

Ключові слова: сучасний підхід, середня школа, англійська мова, турецька мова, технології навчання.

У статті розглянуто сучасні підходи до викладання іноземних мов на прикладі англійської та турецької. Проаналізовано зміни в підходах до навчання в останні десятиліття, а саме перехід від традиційних методів навчання до сучасних.

Окреслено особливості комунікативного, особистісно-орієнтованого підходів та навчання з використанням комп'ютерних технологій, здійснено їх кореляцію.

Досліджено основні ідеї комунікативного підходу та вказано на його переваги над традиційним методом викладання іноземних мов. Крім того, описано різні методи і прийоми, які використовують у процесі навчання англійської та турецької мов.

Розглянуто особистісно орієнтований підхід до викладання іноземних мов та зосереджено увагу на технологіях, які застосовують для покращення якості навчання, наприклад використанні онлайн-ресурсів, ігор і мультимедіа. Описано також нові підходи до навчання граматики англійської і турецької мов, у центрі уваги яких – комунікативна компетенція учнів та розвиток навичок спілкування. Актуалізовано важливість культурного аспекту в навчанні іноземних мов та запропоновано включати його до навчальних програм, розвивати соціокультурну компетентність учнів.

Визначено, що застосування новітніх комп'ютерних технологій та інноваційних методів викладання мов створює можливості для кращого навчання й особистісного розвитку кожного учня у глобальному світі.

Запропоновано комплексний підхід до викладання мов, який сприяє забезпеченню ефективного й цікавого навчання. Оновлені методи допомагають учням зрозуміти, як використовувати мову у практичних

ситуаціях, та покращують їхні комунікативні навички. Крім того, включення культурного аспекту в навчання допомагає учням зрозуміти й оцінити культурні відмінності та спілкуватися з людьми з інших країн.

MODERN APPROACHES TO FOREIGN LANGUAGES TEACHING (ON THE EXAMPLE OF TURKISH AND ENGLISH)

Hrebin-Krushelnytska N. Yu.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Turkology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3478-6975
nadiia.hk05@gmail.com*

Nidzolik O. O.

*Student of the 3rd year
Educational and Scientific Institute of Philology
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Taras Shevchenko blvd, 14, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0009-0006-9225-1924
ksuhanidzolik@gmail.com*

Key words: *modern approach,
secondary school, English,
Turkish, learning technologies.*

The article discusses modern approaches to teaching foreign languages using English and Turkish as examples. The change in teaching methods over the past decade is analyzed, specifically the transition from traditional methods to modern ones.

The communicative and person-centered approaches to teaching, as well as computer technology in language education, are outlined and correlated.

The main ideas of the communicative approach and its advantages over traditional language teaching methods are researched. Additionally, various methods and techniques used in teaching English and Turkish are described.

The person-centered approach to teaching foreign languages is considered and it focuses on technologies which are used to improve the quality of language education, such as online resources, games and multimedia. New approaches to teaching English and Turkish grammar, which emphasize students' communicative competence and development of communication skills are also described. The importance of cultural aspects in foreign language education is actualized and it was proposed to include it in the educational programs to develop the socio-cultural competence of pupils.

The use of modern computer technologies and innovative teaching methods in language education creates opportunities for better learning and personal development of each student in the global world.

The article proposes a comprehensive approach to language teaching, which helps to ensure effective and interesting learning. Updated methods help students understand how to use language in practical situations and improve their communication skills. In addition, including cultural aspects in language education helps students understand and appreciate cultural differences and communicate with people from other countries.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації, розвитку суспільства, реформації всіх сфер життя освіта є ядром, що перебуває в центрі всіх цих безперервних змін. У сучасному світі вивчення іноземних мов стало необхідністю. З погляду культурного й бізнес-спілкування, міжнародної співпраці та подорожей знання іноземних мов відкриває безліч можливостей. Особливо популярною в сучасному світі є англійська мова, яка є мовою міжнародного спілкування, бізнесу та культури. Також дедалі більшої популярності набуває турецька мова, яка є офіційною мовою Туреччини та відкриває можливості для спілкування з понад 70 млн людей у світі.

Світ XXI ст. потребує переходу від традиційної системи навчання до нової, з використанням сучасних підходів, які сприятимуть розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Сучасні підходи до навчання іноземних мов ґрунтуються на результатах наукових досліджень та практичних розробках викладачів. Розробники таких підходів виявляють індивідуальні психологічні особливості студентів, розуміють їхні потреби і сприйнятливості до навчання та працюють над створенням найефективніших методик.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Одними з найвідоміших розробників сучасних підходів до навчання є зарубіжні вчені М. Льюїс, Н. Андерсон, Дж. Брунер, П. Скейлс, С. Кравчик, Я. Ернеге, А. Кемаль та низка вітчизняних науковців: Г. Балл, І. Бех, Н. Гузій, В. Рибалка, О. Савченко, О. Семиченко, В. Сериков, Л. Король, М. Бозняк, О. Чернякова. Незважаючи на значну кількість досліджень із цієї теми, проблема підбору та впровадження сучасних підходів навчання іноземних мов у навчальний процес залишається актуальною.

Мета статті – розглянути сучасні підходи до навчання іноземних мов на прикладі турецької та англійської мов, а також способи впровадження цих підходів у навчальний процес.

Виклад основного матеріалу. Викладання мови за останні 50 років зазнало багатьох змін в уявленнях про навчальний план і методологію, відбулося переосмислення підходів щодо навчання іноземних мов. Лінгвісти поділяють тенденції у викладанні мови в зазначений період на три етапи:

- 1) традиційні підходи (кінець 1960-х рр.);
- 2) класичне комунікативне навчання мови (1970–1990-ті рр.);
- 3) сучасне навчання комунікативної мови (кінець 1990-х – дотепер) [11, с. 6].

17 серпня 2016 р. Міністерство освіти і науки України оприлюднило обговорення першої версії «Концептуальних засад реформування середньої освіти» в межах Нової української школи. Відпо-

відно до нового законопроекту навчання відбувається за новими підходами, традиційна модель навчання вважається застарілою та потребує змін. Освітній процес спрямований на формування й розвиток особистості, яка в майбутньому пристосовуватиметься до нових умов, готовою навчатися протягом усього життя та активно діяти [8, с. 2–5]. Простежується перехід від звичайного «зазубрювання» матеріалу до вміння застосовувати вивчене на практиці; учень стає суб'єктом, партнером у навчально-виховному процесі.

Отже, нові вимоги суспільства до конкурентоспроможного фахівця на ринку праці потребують нових підходів до навчання. У педагогіці термін «підхід» належить до загальних понять, яке використовують для опису й аналізу процесів, методів і стратегій, що застосовуються в навчанні та вихованні.

Згідно з «Українським педагогічним словником» підхід – це загальний напрям, концептуальне положення, філософія або теорія, які покладені в основу організації навчального процесу, виховання, дослідження, визначають його цілі, завдання, зміст, методи та способи розв'язання проблем [4, с. 376].

З огляду на зазначене можемо констатувати, що підхід – це стратегія, яку використовують для організації та реалізації процесів навчання й виховання.

На думку О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької, підхід до навчання іноземних мов – це «погляд на сутність того, як необхідно формувати іншомовну комунікативну компетентність» [7, с. 81].

Найбільш поширеними сучасними підходами до викладання іноземних мов є комунікативний, особистісно орієнтований та підхід із використанням нових комп'ютерних технологій.

Комунікативний підхід посідає центральне місце у викладанні іноземних мов, адже значною мірою імплементується у специфіці навчального предмета «Іноземна мова» в середній школі. Він відрізняється від таких традиційних підходів, як граматичний чи аудіолінгвальний, оскільки в комунікативному підході граматичні правила та знання лексичних одиниць не є головною метою викладання, а вивчаються під час спілкування.

На нашу думку, завдяки використанню цього підходу в навчальному процесі вчитель зосереджується на забезпеченні максимального рівня його взаємодії з учнем, а також взаємодії самих учнів. Під час навчання учні працюють у парах або групах, обговорюють теми, виконують різноманітні комунікативні завдання і вправи, що дає їм можливість більш ефективно вивчати мову та розвивати навички спілкування.

Для досягнення мети навчання іноземних мов учителі мають створювати комунікативні ситуа-

ції та завдання, що допомагають учням розвивати іншомовну комунікативну компетенцію [10].

Застосування комунікативного підходу передбачає використання відповідних технологій, методів і прийомів навчання, зокрема:

- а) ігрових технологій, що сприяють розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок;
- б) роботи з аудіо- та відеоматеріалами;
- в) рольових ігор, інтерактивних вправ.

Одним із прикладів застосування комунікативного підходу на уроці турецької мови є використання рольової гри. Наприклад, учні можуть уявити, що вони прийшли до турецького кафе та хочуть замовити їжу і напої. Тут можна обговорювати меню, вибирати страви, знайомлячись у такий спосіб із турецькою кухнею, і, що важливо, замовляти їх турецькою мовою. Учитель може надати список гастронімів, що є прикладом культурно маркованої лексики: *şöbiyet, lokma, midye dolma, balık ekmeği, orman kebabı, çiğ köfte*.

Такий вид діяльності дає змогу учням застосовувати турецьку мову для виконання реальних завдань і розвивати комунікативні навички. Учитель може спостерігати за учнями, давати поради й настанови, щоб допомогти їм покращити комунікативні навички. Рольова гра має не лише бути спрямованою на комунікативну діяльність, а й сприяти мотивації до вивчення іноземної мови, передавання досвіду, розвитку уваги, мислення та пам'яті. Під час рольової гри учні не лише демонструють знання з граматичної чи лексичної теми, а й розвивають свою уяву та творчі здібності. Отже, рольова гра комунікативної спрямованості сприяє також особистісно орієнтованому розвитку учнів.

Для навчання англійської та турецької мов комунікативний підхід є одним із найдієвіших. Зокрема, під час викладання англійської та турецької мов цей підхід дає можливість розвивати в учнів практичні навички спілкування в англійськомовному й турецькомовному середовищах.

Реформаційні процеси в освітньому просторі України потребують підбору та впровадження таких підходів, що сприятимуть усебічному розвитку особистості учня. Таким підходом вважаємо особистісно орієнтований, під яким у педагогіці розуміють послідовне ставлення педагога до вихованця як свідомого відповідального суб'єкта власного розвитку та суб'єкта виховної взаємодії. Особистісно орієнтований підхід – це базова цілісна орієнтація педагога, яка визначає його позицію у взаємодії з кожним учнем [3, с. 158].

Особистісно орієнтоване навчання має на меті розвивати індивідуальні пізнавальні здібності кожного учня, допомогти йому пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися, сформувати в нього культуру життєдіяльності, яка дає змогу продуктивно будувати своє життя [1, с. 16].

Особистісно орієнтований підхід у вивченні іноземних мов означає посилення акценту на соціокультурному складнику іншомовної комунікативної компетенції. Ідеться про культурологічну спрямованість навчання іноземних мов, залучення учнів до культури країн, мова яких вивчається, краще розуміння власної національної культури та вміння її представляти засобами іноземної мови, включення школяра в діалог культур [9, с. 95].

Відомо багато методів, які можуть бути використані для реалізації особистісно орієнтованого підходу навчання іноземних мов. На нашу думку, ефективним у цьому контексті є використання кейс-методу, методу проєктів тощо.

Єдиної дефініції кейс-методу немає. Проте, на думку П. Скейлса, метод кейсів – це навчальна діяльність, яка орієнтована переважно на учнів і ґрунтується на реальних життєвих ситуаціях [12, с. 111].

Кейс-метод може бути ефективним під час навчання іноземних мов у середній школі, оскільки він дає змогу учням розвивати практичні комунікативні навички, а також поглиблювати знання про культуру та життя країни, мова якої вивчається. Зазначений метод також сприяє розвитку критичного мислення та здатності ухвалювати обґрунтовані рішення.

Для того щоб застосовувати кейс-метод на найвищому рівні, учителю необхідно знати методику його проведення з огляду на тему уроку, форму роботи під час заняття (групову або індивідуальну), вікові особливості, актуальність теми. Крім цього, кейс має містити проблемну ситуацію з обов'язковими варіантами вирішення цього питання. Основні етапи роботи із цим методом є такими:

1. Визначення теми, вибір проблемної ситуації (яка відповідає темі уроку), розроблення структури кейса. Цей етап учитель організовує до початку заняття, тобто завчасно.

2. Ознайомлення учнів із поставленою ситуацією у формі презентації з ілюстраціями, відеоматеріалів, фрагментів текстів тощо; поділ учасників на групи та подальший аналіз, який складається з обговорення й пошуку шляхів розв'язання проблеми. Учитель на цьому етапі не втручається.

3. Презентація результатів, де учасники групи демонструють позитивні й негативні сторони виконаної роботи.

4. Дискусія, обговорення плюсів і мінусів попередньо ухвалених рішень щодо проблемної ситуації.

5. Оцінювання вчителем колективної та індивідуальної роботи кожного учня. Якщо під час роботи був використаний кейс на основі реальної ситуації, учитель має повідомити, як насправді

треба вирішити питання; якщо це вигаданий кейс, він повинен представити свій варіант розв'язання проблеми [2, с. 24–25].

Нижче пропонуємо приклад кейс-ситуації, що може бути застосована на уроці англійської мови з теми «Travelling».

You are planning a trip to London for a week. Your plans include flying, staying in hotels, visiting famous restaurants and places of interest, and getting around town by taxi. However, you have some problems:

– *You cannot find your passport which contains the visa you need to enter the UK.*

– *When you arrive at London airport, you don't know how to get to your hotel.*

– *You don't know how to find the nearest restaurant or how to pay for taxi services.*

– *Your task is to solve these problems and plan your trip.*

Using the new words and grammar rules you have learned, you must write a list of steps you need to take to overcome these obstacles and make your dream trip to London come true.

Так, кейс-метод є ефективним методом особистісно орієнтованого навчання, оскільки передбачає активну участь учнів у процесі навчання. Учні не просто отримують інформацію від учителя, а самі ухвалюють рішення, виконують завдання та аналізують результати.

Досить важливим методом особистісно орієнтованого навчання є метод проєктів. Проєктний метод стимулює розвиток творчих здібностей учнів, що дає їм можливість дивитися на проблеми з різних боків та знаходити нестандартні їх розв'язання. Учні навчаються критично мислити, аналізувати й оцінювати інформацію, що є важливими навичками в сучасному світі.

Проєкт – це поєднання теорії та практики, постановка певного розумового завдання та практичне його використання. Основні завдання, які вирішує проєктна технологія, – це набуття й застосування знань для досягнення нових пізнавальних цілей, розвиток іншомовної комунікативної компетенції учнів, уміння користуватися дослідницькими прийомами тощо.

Європейські проєкти мають широкі можливості організації проєктної діяльності студентів. Вони розрізняються за змістом (дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані), за кількістю учнів (індивідуальні, парні, групові), за тривалістю (короткочасні, середньої тривалості, довготривалі) [5, с. 220–221].

Під час роботи над проєктом учні набувають практичних навичок, що дає їм змогу більш ефективно засвоювати знання. Вони мають можливість застосовувати отримані знання у практичній діяльності, що допомагає зрозуміти їхню реальну цінність і значення. Розглянемо методи

та способи впровадження методу проєктів під час навчання турецької мови. Цікавим для учнів буде проєкт, пов'язаний із вивченням турецької культури та традицій.

Учні можуть бути поділені на групи, кожній із яких буде надана тема для дослідження (наприклад, турецька кухня, традиційні свята, спорт і танці, одяг тощо).

Кожна група має знайти й вивчити інформацію з теми та підготувати невеличкий презентаційний матеріал. Учні можуть створити плакати, підготувати відео або презентацію на комп'ютері, де будуть показані фото, відео й інформаційні матеріали на задану тему.

Після підготовки матеріалів кожна група повинна представити своє дослідження перед класом, використовуючи турецьку мову. Це дасть можливість учням не тільки вивчити нові слова і фрази, а й краще зрозуміти турецьку культуру та традиції.

Для оцінювання результатів проєкту вчитель може використовувати різні критерії, наприклад зміст презентації, якість виконання, спосіб представлення матеріалу, ефективність використання турецької мови, співпраця у групі.

Такий проєкт сприятиме розвитку творчих здібностей учнів, їхньої комунікативної та соціокультурної компетенції. Водночас учні вчаться працювати з різноманітними джерелами, онлайн-ресурсами, оперувати інформацією та створювати комп'ютерні презентації.

Особистісно орієнтований підхід є важливим під час вивчення іноземних мов, оскільки забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня, що також дає змогу досягти кращих результатів.

У сучасних умовах життя, в епоху глобалізації та комп'ютеризації, в освітньому просторі переважає змішане й дистанційне навчання, тож реалізація комунікативного та особистісно орієнтованого підходів до вивчення іноземних мов неможлива без використання комп'ютерних технологій.

Упровадження комп'ютерних технологій вважають одним зі шляхів збільшення інтенсифікації процесу навчально-пізнавальної роботи та рівня внутрішньої мотивації до навчання школярів на уроках іноземних мов. Використовувати новітні технології можна на різних етапах уроків у процесі вивчення як лексики, так і граматичних структур.

Цілком слушною є думка Л. Король щодо використання в навчальному процесі технології flipped classroom, оскільки останнім часом за кордоном вона набуває неабиякої популярності. Так, до квінтесенції перевернутого навчання англійської мови зараховують три компоненти:

1) створення вчителем віртуального середовища (динамічних відео, презентацій, відеоуро-

ків), вибір електронної платформи для зворотного зв'язку з учнями;

2) організацію навчального процесу, зокрема вирішення викладачем ключових компетенцій у межах теми, форм роботи зі студентами на аудиторному занятті, попередню підготовку навчального ресурсу, який розв'яже ті чи інші додаткові завдання (поглиблення, закріплення, повторення навчального матеріалу);

3) поточне та підсумкове оцінювання рівня сформованості компетенцій [6, с. 331].

Запропонована модель є варіантом змішаної форми навчання, де учні вивчають половину матеріалу самостійно в дистанційному форматі.

Учні досить легко адаптуються до мобільних технологій, що дає змогу працювати з будь-яким компонентом електронного навчання. Flipped classroom можна використовувати за допомогою мобільних пристроїв, наприклад інформаційних порталів, електронних книг, мобільних словників і перекладачів, систем тестування, мультимедійних засобів, програмних додатків, засобів обміну інформацією та спілкування тощо.

Одним із найважливіших аспектів навчання іноземних мов, зокрема турецької та англійської, є лексичний матеріал. Забезпечити засвоєння нових лексичних одиниць можна за допомогою онлайн-платформ та додатків. Так, під час вивчення тем «Їжа», «Зовнішність», «Мистецтво» можна використати навчальний додаток «Quizlet». Він дає можливість створювати флешкартки з новим лексичним матеріалом. Кожен учень може переглянути картки з перекладом або з поясненням мовою, яка вивчається, прослухати їх. Зокрема, «Quizlet» пропонує пройти тест для самоперевірки та гру «Підбір». Програма дуже проста в користуванні.

Використання цього додатка допомагає сформувати позитивне ставлення учнів до навчального матеріалу та посилити внутрішню мотивацію до навчальної діяльності. Учні в цікавому й новому форматі вивчають лексичні одиниці.

Використання комп'ютерних технологій під час навчання іноземних мов є надзвичайно важливим, оскільки дає змогу учням розвивати навички мовлення, читання, письма й аудіювання більш ефективними та цікавими способами.

Висновки. Отже, на нашу думку, комунікативний та особистісно орієнтований підходи є основними в навчанні іноземних мов. Комунікативний підхід передбачає активне використання мови у спілкуванні, тоді як особистісно орієнтований акцентує на особистісному розвитку учня.

Використання комп'ютерних технологій у навчанні іноземних мов зі свого боку може здійснювати кореляцію та сприяти розвитку обох зазначених підходів. Наприклад, використання спеціальних програм і вебресурсів може допомогти учням активно практикувати навички мовлення та спілкування в інтерактивних середовищах, що є ключовим елементом комунікативного підходу. Крім того, за допомогою комп'ютерних технологій можна створювати індивідуальні підходи до навчання та розвитку особистісних навичок учнів, що є характерним для особистісно орієнтованого підходу.

Одним зі способів використання комп'ютерних технологій у навчанні іноземних мов з урахуванням обох підходів може бути використання рольових ігор, застосування кейс-методу та методу проєктів, що допомагають учням розвивати іншомовну комунікативну компетенцію в реальних комунікативних ситуаціях, а також розвивати їхній особистісний потенціал, наприклад, шляхом співпраці в команді чи здійснення особистого внеску у проєкт.

Тож, на наше переконання, побудувати сучасний ефективний урок із використанням єдиного підходу неможливо. Для забезпечення найкращих результатів навчання англійської і турецької мов доцільно комбінувати підходи відповідно до мети та цілей уроку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березнева І., Філатова Л. Особливості застосування особистісно орієнтованого підходу до навчання іноземної мови курсантів військових ЗВО. *Від традицій до інновацій в навчанні іноземних мов у закладах вищої освіти* : тези доповідей міжвузівського науково-методичного семінару, м. Харків, 25 січня 2022 р. Харків, 2022. С. 15–18.
2. Бозняк М. Кейс-метод як форма інтерактивного навчання на уроках англійської мови в ліцеї. Херсон : Херсонський державний університет, 2022. 42 с.
3. Галацин К., Ярошенко О. Особистісно орієнтований підхід у процесі навчання англійської мови. *Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук* : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 158–161.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 427 с.
5. Дубровіна І., Мазурок В., Людвік В. Проєктна діяльність як елемент наукового підходу у роботі з молоддю. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 56. Т. 1. С. 218–225.
6. Король Л. Технологія flipped classroom у навчанні англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти. *Грааль науки*. 2022. № 18–19. С. 330–333.

7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька та ін. ; за заг. ред. С. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 34 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
9. Чернякова О. Особистісно-орієнтований підхід у навчанні школярів англійської мови. *Психолінгвістика*. 2013. Вип. 13. С. 93–117.
10. Celce-Murcia M., Brinton D., Snow M. *Teaching English as a Second or Foreign Language*. 4th ed. Boston : Heinle ELT, 2014. 708 p.
11. Richards J. *Communicative language teaching today*. New York : Cambridge University Press, 2006. 47 p.
12. Scales P. *Teaching in the lifelong learning sector*. 2nd ed. Maidenhead ; New York : Open University Press, 2013. 329 p.

REFERENCES

1. Berezneva, I., & Filatova, L. (2022). Osoblyvosti zastosuvannya osobystisno oriietovanoho pidkhdou do navchannia inozemnoi movy kursantiv viiskovykh ZVO [Peculiarities of the application of a person-oriented approach to foreign language teaching of military higher education cadets]. *Tezy dopovidei mizhvuzivskoho naukovu-metodychnoho seminaru "Vid tradytsii do innovatsii v navchanni inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity"* [Abstracts of reports of the interuniversity scientific and methodical seminar "From traditions to innovations in teaching foreign languages in institutions of higher education"] (Kharkiv, January 25, 2022). Kharkiv, pp. 15–18 [in Ukrainian].
2. Bozniak, M. (2022). *Keis-metod yak forma interaktyvnoho navchannia na urokakh anhliiskoi movy v litsei* [The case method as a form of interactive learning in English language classes at the lyceum]. Khereson: Kherson State University, 42 p. [in Ukrainian].
3. Halatsyn, K., & Yaroshenko, O. (2021). Osobystisno oriietovanyi pidkhdid u protsesi navchannia anhliiskoi movy [A personally oriented approach in the process of learning English]. *Zbirnyk naukovykh robit uchashnykiv mizhnarodnoi naukovu-praktychnoi konferentsii "Aktualni pytannia suchasnykh pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk"* [Collection of scientific works of the participants of the international scientific and practical conference "Actual issues of modern pedagogical and psychological sciences"]. Odesa: NGO "Southern Foundation of Pedagogy", pp. 158–161 [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 427 p. [in Ukrainian].
5. Dubrovina, I., Mazurok, V., & Liudvik, V. (2022). Proiektna diialnist yak element naukovoho pidkhdou u roboti z moloddiu [Project activity as an element of the scientific approach in working with young people]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, iss. 56, vol. 1, pp. 218–225 [in Ukrainian].
6. Korol, L. (2022). Tekhnolohiia flipped classroom u navchanni anhliiskoi movy studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity [Flipped classroom technology in teaching English to students of non-philology majors in higher education institutions]. *Hraal nauky – Grail of Science*, no. 18–19, pp. 330–333 [in Ukrainian].
7. Nikolaieva, S. (ed.) (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. Kyiv: Lenvit, 590 p. [in Ukrainian].
8. Ministry of Education and Science of Ukraine (2016). *Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly* [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. Kyiv, 34 p. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
9. Cherniakova, O. (2013). Osobystisno-oriietovanyi pidkhdid u navchanni shkoliariv anhliiskoi movy [A personal-oriented approach in teaching English to schoolchildren]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics*, iss. 13, pp. 93–117 [in Ukrainian].
10. Celce-Murcia, M., Brinton, D., & Snow, M. (2014). *Teaching English as a Second or Foreign Language* (4th ed.). Boston: Heinle ELT, 708 p. [in English].
11. Richards, J. (2006). *Communicative language teaching today*. New York: Cambridge University Press, 47 p. [in English].
12. Scales, P. (2013). *Teaching in the lifelong learning sector* (2nd ed.). Maidenhead – New York: Open University Press, 329 p. [in English].